

ادبیات عمومی و سیاسی

هفته‌ای سیاسی، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۱۴ ربیع الاول ۱۳۳۶ هجری قمری ۲۹ کانون اول ۱۹۱۷ نوامبر و ۱۷ - ۲۸

آنی

ادبیات عمومی مجموعه‌سی، سنه باشندن ابتداء، بیوک، نزیه، کوزل وایی بریومی غزته‌ایله، «آنی» ایله برلکده وظیفه‌جهتک ایفاسنه دوام ایده‌جکدر. «آنی» بومکمل و احتیاج زمانه اوفق غزته، مجموعه‌من هیئت تحریریه‌سنک برزاده‌ فعالیت و اجتهادیدر. رساله‌من، بریومی غزته احداث ویا تولید ایتدی دیرسه‌ک یا کاشلق ایتش اوله‌یز.

آنی، حاشا، بیوک بر پروغرامله، بیکارجه وعد ایله اورته‌یه آتیلیور. وعد ایتیه‌جک، یالکیز ایش کوره‌جک، خدمت ایده‌جکدر. اقوال دکل، فعلیات. ایشه شعارمن بودر.

غزته، سائر قفاسنه پک بکزه‌میه‌جک، شیمیدین عقله‌کلز برطرز نوینده عرض دیدار ایده‌جکدر. آنی کله‌سی، بر مبهمیت اولقله برابر نه‌لر وعد ایدیورسه، «آنی» غزته‌سی ده، عینی پرده‌ احتجاب آلتندن، شا کرتوجهاتی اولدیغمن قارئلره - که بتون ملتزم دی‌جکدر - بر جوق تجدیدات محافظه‌کارانه، برخیلی انقلابات فکریه حاضر لیور.

کافه اساتید ادب و حکمت، برخیلی رجال و ارکان سیاست، جلال نوری بک ریاست تحریریه‌سنده عرض خدمت ایده‌جک اولان بوجریده‌ حیمته معاونت بیوره‌جقلردر. قارئین ذوی الاحترامدن ده توجه و مظاهر تکرار. والله الموفق بالخير.

اجمال افکار

بزه ارباب هل وعقد

دنیاک مان هریرنده بر انقلاب انسانی اولیور. روسیه کبی مستبد مملکتلر ده موقراسی به سلوک ایدیورلر. انکارده بر ارتجاع باش کوستردی. جهانک اک قدیم پارلمنتوسی حقوق خریه‌سنی

آناطولیده دنیانك اك زنكین عد اولنه جق (جیوا) معدنلری موجود ایسه ده حقیله استفاده ایدله مکده در . اك بیوکی (طوربالی) حوالیسنده کی (قره برون) جیوا معدنی در .

ترکیانك مختلف محالرنده مثلا (تیره ، آیدین - و طوربالی) حوالیسنده (آرسنیک معدنی) موجود اولدینی کی آنقره و موصل حوالیسنده ده آلتون معدنلرینه تصادف اولتمده در .

ترکیاده (پترول) منبعلری ده موجود در . آوروپای ترکیده « تکفور ظاغی = Rodosto » ده و آسیای ترکیده عجم حدودنده « کرکوک و منده لی = Mendili » آره سنده . . . کیلومتر و وسعتنده بر منبع موجود در . عراقك پترول منابعدن حقیله استفاده ایدیله بیلمسی بونلرک بغداد خطنه التصافنه وابسته در . دیگر حاصلات معدنیه ایچون اولدینی کی وسائط نقلیه ففدانی ، پترول استحصالاته سکتته ایراش ایتکده در .

دوات عثمانیه (طوز) خصوصنده ده پک زنکین در . ۱۸۸۱ ده صدور ایدن براراده اوزرینه طوزلر دیون عمومی طرفندن استمار ایدلمکده در .

آسیای صغرانك هر طرفنده خصوصیه سواحله هر صر او جاقلری موجود در . ترکیاده بیاض ، سیاه ، قرصری ، پنبه رنگی کوزلکاربله مشهور صر صرلر استخراج اولتمده در . بعض او جاقلر اسکیدن رومالیر طرفندن ده بیلمشدی .

عراقده آسفالت Asphalte او جاقلری موجود اولدینی کی (دگیز کویوکی = Tégume de mer قروم ، لیطوغرافیا طاشی او جاقلری ده وارد در .

ققط بو او جاقلر اوزاق محالرده بولندقلری جهته اکثریا جوهرک نقلی ، بارکیر ، قاطیر کی حیواناتله اجرا ایدلمکده در .

تورک کرک متشابه و امر

(« باربار » کلمه سنك اهمیت تاریخیسی)

(باربار) کلمه سی اولاً قدیم یونانیلر طرفندن استعمال اولتمش برکله اولوب هم صفت و هم اسم خاص اوله رق قوللانیلیر ایدی . صفت اوله رق استعمالی اول امرده بالخاصه صوت و صدایه مخصوص اولوب (سرت) ویا (قابا) مقامنده : (باربار برصددا) ، (باربار برشیوه لسان) ، (باربار بر صورت تلفظ) تعبیملری قوللانیلیر ایدی . تورکجه ده (باربار باغیرمق) تعبیرنده کی (باربار) کلمه سی ایله یونانیلرک اوکجه لری قوللاندقلری (باربار) کلمه سی هم معنادر [۱] . حتی (اوسره) Homère آثارنده (قاریا) Carie [ایدین ولایتنده منته قضاسی] اهاالیسندن اولوب یونانی اولمایان و یونانستانه چالشمغه کلرک لسان یونانی بی فنا وقابا بر صورتده تلفظ ایدن قاریالیرک طرز تلفظلری [۲] بو تعبیر ایله توصیف ایله مشدر [(سترابون) ده (باربار) کلمه سنه مراجعت] .

بعده یونانیلر حقیقت حالده پک لطیف اولان لسان یونانینک غیر لسانلری و بو لسانلره منسوب اولان کلمه لری بوصفله توصیف ایتکه باشلادیلر : (باربار بر لسان ویا لسانلر) ، (باربار بر کله) کی . علم اولیق اوزره یونانیلر یونانی کندی عرقلرینه منسوب و یونانی اولمایان باشله ملل واقوامه

[۱] لهجه عثمانیه (باربار) کلمه سنه مراجعت .

[۲] زمانه زده آناطولی خرسیتیانلرینک رومیجه بی تلفظ ایتدکلری طرزده .

تخصیص ایله مشر ایدی ، بناءً علیه مؤلفین و مورخین قدیمه یونانیه نك استعمال ایله مش اولدقلى
بو تعبیر ، خصوصیه تورک لر ایچون ، تاریخ نقطه نظرندن صوك درجه مهم بروشقه تشکیل ایدر ،
چونکه بو صورتله هم بر جوق اقوام قدیمه نك اصللری تعین ایدر همده زمانمزه روملرک / کویا
تاریخه استناداً یابدقلى دهشلی پروپاگاندا نك اوکی آله بیلیر .

ایندی قدیم یونانیلرک (باربار) دیدکلری اقوام لایقیله تدقیق ایدیله جک اولور ایسه هان
جه سنک اسکی تورکلردن باشقه کیمسه لر اولادینی تظاهر ایدر .

یونانیلردن صوکره رومالیلر دخی بوکله بی استعمال ایله مشلدره ، انجق اراده بر فرق واردر .
کرچه رومالیلر دخی کندی عرقلرینه منسوب اولمایان اجنبیلره (باربار) نامی ویرمشر ایسه ده
بوکله بالخاصه آسیادن قالدقرق رومالیلر زماننده اورویایه استیلا و روما ایمپراطورلغنی پریشان
ایتمش اولان اقوامه علم اولشدرکه تاریخده بووقعه یه (باربارلرک استیلاسی) نامی ویریلیر .

بو استیلالری یاپانلر ایسه تورکلر ایله آلمانلرک اجدادی اولان اقوام مختلفه دره . خالص تورک
اولان (سارماتلر) ی Sarmates سلاو ظن ایدرک بو باربارلر میانه سلاولری دخی ادخال ایتمک
بو یوک بر خطادر [دوزوری و باشوله نك قاموس اعلامنده (سلاو) کله سنه مراجعت] .
مانلر ایله تورکلرک نسللری آتیده مقایسه ایدیله جکدر .

(باربار) کله سنک (وحشی) معناسنه استعمالی اوتهدن بری بر عوام تعبیر ایدر .

تورکلرک کندی مسکلمرینه و وطنلرینه اسم تخصیص ایتمکلری

ازمنه قدیمه دن بری تورک اقوامی کندی مسکن و وطنلرینه کندی اسملرندن مشتق بر اسم
تخصیص ایتمه یوب وطنلرینی یالکز کندی اسملریله ارا نه ایدرلر . مثلاً ادبیات عمومیه جموعه سنده
جلال نوری بکک بر مقاله سنده دیدیکی کبی بز عثمانیلر حالاً وطنمزه کندی اسممزه بر اسم ویره میورز . [*]
فی الحقیقه (تورکیا) دیسه ک ، بو تعبیر بر شکل اجنبی اولدینی کبی ملی اوله رق مستعمل دخی دکلدر .
(دولت عثمانیه) ترکیبی حکومتیزک بر اجنبی لسانده اسمی اولوب وطنمیزک اسمی دکلدر .
(تورکستان) نامی ایسه معلوم اولدینی اوزره آسیاده باشقه بر دیارک اسمیدر و شکلاً تمامیه تورکجه
دکلدر . والحاصل کندی وطنمزه کندی لسانمزه حالاً بر اسم ویره میورز . ایشته بو حال ،
اوتلدن بری بالجه تورک اقوامی حقنده واقعدر و شمدی یه قدر هیچ بر تورک قومنک مسکنی ،
تورک لساننده ، او قومنک اسمندن مشتق بر کله ایله یاد ایدله مشدر . حتی لسان ویا شکل فارسیده
تسمیه ایدلش اولان بعض قدیم خطه و دیارلر بیله اهلینسک اسمیه ارا نه ایدلشدر : (باختر)
خطه سنه (باختریان) Bactriane ، (سغد) خطه سنه (سغدیان) sogdiane ده نلش اولدینی کبی .

بو حقیقت اعلامک اصللری و خصوصیه تاریخ نقطه نظرندن بک زیاده اهمیتی حائزدر . مثال
اولق اوزره (بخارا) علمنی آله بیلیرز . لغت کتابلرینه مراجعت ایده جک اولور ایسه ک ، لسان
عربی ایله لسان فارسی یه ایتدکلری خدمات ایله مبسوطاً متناسب اولق اوزره تورکجه یه و تورکلرک
ایراث مضرت ایدن قدیم علما و ادبامز بوکله بی نامتناهی امثالی کبی عجلشدره رک دیدلشدرکه :

« (بخارا) علم و فضل معناسنه اولان فارسی (بخار) کله سیله الف نسبتدن مرکب اوله رق [جمع
العلم] معناسنه دره . بو شهره (قبه الاسلام) صفتی دخی ویریلیر . « سامینک قاموس اعلامنه باقه جق
اولور ایسه ک شو سطرلری او قورز : « بخارا بک اسکی بر شهر اولوب معاویه نك زمان سلطنتنده

[*] جلال نوری بکک [ترکیجه من] نام اثرنده بو خصوصده تفصیلات واردر [ا . ع . م]

ضبطه تشبث اولمش ایسه ده حاکمه سی بولون خاتون بعض شرائطه صلح ایتمش ایدی . « بو
 حالده شهر مذکورک قبل الاسلام موجود بولندی و (بخار) کله سنک معناسی باشقه اولدی اکلشیلر ،
 چونکه بو شهرده کثرتله یتیشن علما مسلمان ایدی . فی الحقیقه (لاروس) ک قاموسنه باقه جق اولور
 ایسه ک کورورز که : « (بوخار لر) Boukhares آسیا قطعه سنده بر قوم اولوب بولرک مسکنلری
 شمالاً سیردریا نهری ، جنوباً افغانستان ، شرقاً تورکستان و غرباً قاره قوم صحراسی ایله محاطدر .
 بناءً علیه (بوخار) بر تورک قومی اسمی اولوب بعده آخرینه فارسی شیوه سنه تطبیقاً (آ) ادات
 تخصیصی علاوه اولنه زق (بخارا) شهرینه و بالاخره خطه سنه بونام ویزلشدره آتیده کوربله جکی
 اوزره (بوخار) کله سی (تورک) ، (آلتای) ، (خاتای) ، (چیفاتای) کله لری کبی (طاغلی ،
 یوکسک بر آدمی یعنی تورانی) دیمکدر .

قدیم (بوخار) ک جنوب شرقیسنده (طوخار لر) اسکان ایدر لر ایدی که بولرک مسکنی
 بعلاوه (طخارستان) اسمیله اراشه ایدلشدر .

تورکلرده اسم مسکن مقامنده قوم و قبیله نامی استعمال ایله مک بر مانتالیه و بر فکر طبیعی
 حالی آلمشدر . بولغارستان قرالی فردیناند پرنس ایکن قرال اولدی زمان کندیسنه بولغارجه
 (بولغار قرالی) ده نیلوب (بولغارستان قرالی) نامی ویریله مه مشدر . آنک ایچون قدیم جغرافیا
 علملری تدقیق اولنور ایکن بولکلرک قوم و قبیله علملرندن می ، یوقسه عادی اسم عاملردن می اشتقاق
 ایله دکارنی ایوجه اکتلامق الزمدر . مثلاً (آلتای) طاغلی ، (اورال) طاغلی و (ختای)
 خطه سی جغرافیا علملری اساساً بوناملرده قوم اسملریدر .

حالبوکه تورکجه ده ادات اسم مکان یوق دکلر وازجهله بومقامده (لک) ویا (لک) اداتی ،
 یالکیزویا خود بر حرف صائت ایله قوللانیلان (ک) ویا (ق) ، (ج) ، (ن) [قدیمده (انگ)] ،
 ویا (آن) [قدیمده (آنق)] لاحقهلری استعمال اولنور ایسه ده بو الفاظ ادات نسبت اولهرق
 اقوام و قبائل علملرینک تشکیللرنده ویا خود ادات اسم مکان اولهرق انسانه عائد اولمایان علملرک ویا
 اسم عاملرک ترکیبلرنده استعمال اولنور لر . مثلاً بالاده بر تفصیل ذکر اولندی اوزره (طاغ)
 و (یوکسک محل) معناسه اولان (تور) کله سندن (طاغلی) معناسه انسانه عائد اولان (تورک)
 علمی ؛ینه (تور) کله سندن (طاغلق محل) معناسه خطه اسمی اولان (توران) علمی ؛
 (اووه) و (دوز بر) معناسه اولان (ایر) کله سندن (اووه لک محل) معناسه خطه اسمی
 اولان (ایران) و (ایراق) [عراق] علملری تشکیل ایدلشدر .

(آرناروودلق) ، (توسفالق) ، (کهغالق) کبی بعضی انسانه عائد علملر قوللانلغده باشلمش
 ایسه ده بولرک نادردر .

بونک ایچوندرکه تورکلر فارسی کله واداتلرینی استعماله باشلقدن صکره مساعد اولان فارسی
 شیوه سنه توفیقاً : (تاتارستان) ، (ترکستان) ، (موغولستان) ، (اوزبکستان) کبی قوم
 و قبیله اسملرندن مشتق و مسکنه عائد علملر استعمال ایلشدر .

زماغزده بومقامده یونان ، لاتین و السنه افرنجیه دن مأخود اولان (آ) لاحقهلری ویا خود عربی
 اسم منسوبلرک مؤنث شکلی قوللانلغده باشلمش ایسه ده بوده سماعیدر : (فرانسا) ، (ایتالیا) ،
 (صربیه) کبی .

شیمدی بومشله نک دیکر بر نقطه نظر دن تعمیق ایجاب ایدرکه اوده شودر : تورکلر ایچون
 اوتهدن بری کندی مسکنلرینه اسم ویرمکی اعتیاد ایتمه مشلردر ؟

بونك ايكي سببي واردركه ايكي سيده تاريخ نقطه نظرندن بك مهمدر : برنجیسی توركلارك دنيا نك
ايك يعنى اك اسكى سكنه سى اولسى وايكنجىسى توركلارك كوچه لىكى
فى الحقيقه توركلار مهد بشریت اولان آسیای وسطى نك سكنه أصلیه سى يعنى دنيا نك ايلاك اها لىسى
اولنجه طبعی هریرى وروى زمینی كندی وطنلى عدايدهرك مسكنلى اولان محلله كندی
اسملىندن مشتق اسم ويرمك يعنى بولندقلرى يرلك يالكز كندیلرینه مخصوص اولدیغى بیلدیرمك
لزومنى حس اتمه مشلر ویا لكز ير يوزنده ياشایان قبیله لره اسم ويرمك اکتفا ایله مشلردر . ايشته
بونك اچوندركه توركلرده اوتهدن برى وطن وحقی قومیت حسی آز اولوب بو حس یرینه دین
حسی قائم اولشدر . دنيا نك ايلاك سكنه سنده بویله برحس اولسیده بك طبیعیدر ، چونكه آنجق
بوصورتله بشریت توسع ایله به بيلمش و تصالبات ممكن اوله بيلمشدر . بر والده جوجوقلرینه اجنبی
نظریله باقاماز و بلکه جوجوقلر ابون واجدادلرینی اونودهرق یكدیكرینه رقیب و یادشمن اوله بیلرلر .
ایتنجی سبب اولان كوچه لىكه كلنجه ، بوده توركلارك دنيا نك سكنه اولیه سى اولدیغى اثبات
ایدر ، چونكه ايلاك انسانلر بعضاً ظن اولدیغى اوزره مغارالرده ثابت بر حیات سورمش اولما یوب
بلکه بعضی قوشلر كى یازین صرافع و سرین اولان محللرده ، طاغ و یا یلالرده ، وقیشین منحط و صیجا ق
اولان وادیلرده ویرلرده ، و اکثریت ایله اورمانلرده ، اغاچلرك میوه لرى و یتشدیردكلرى
حیواناتك حاصلاتی ایله بسنهرك ، الآن یوروك توركلرده ، بدوی عربلرده ، كوردلرده دوام
ایتمكده اولان كوچه لك حالنده یاشامشدر . بعضاً كوچه لرك (یازلق محل) معناسنه اولان
(یا یلاق) ویا (یا یلا) لرى ایله (قیشلق محل) ایله معناسنه اولان (قیشلاق) ویا (قیشلا) لرى
آراسنده اوقدر اوزون مسافه لر بولنوركه بوصورتله هان دائماً سیار بر حالده یاشایان اقوام و قبائلده
كندی اسكانلرینه مخصوص اولق اوزره بر محل و وطن تعیین و تسمیه ایلكه لزوم كورلر . عینیه
اسكى توركلارك وطنی یر یوزى و بوتون دنيا ایدی . بواضا حات ایله اسكى توركلكى تزییف ایتورز ،
بلکه بشریتك ايلاك دورندن بحث ایدیورز . علوم طبیعیه ده بودوره (طاش دورى) *l'âge de pierre*
تسمیه اولدیغى كى تاریخده دخى (كوچه لك دورى) تسمیه اولسه بك موافق اولور .

مقاعد ارکان حربیه فریق

الور

فرانسه ده ذهنیت

[فرانسه نك اسكى روس حكومتی نصل طانیدیغنه و چاریزمك نه قدر ملوث بر صورتده اجرای
حكم ایتش اولدیغنه دأثر (نان) غزته صك مخابری [شارل ریوه] نك بك یكى انتشار ایدن
(صوك رومانوف) نام اثر مهمنه یازدیغى مقدمه یی ترجمه ایدیورز .

« ده مورق اسمزك اك برك قهوره لرندره بر بسى الحوه »

« اجنبی مملکتده مقننه كى بهرالتیدر »

شارل ریوه

۱۹۱۷ سنه سى مارتندن اول ، روسیه حقدده سويلنه چك شیلرك كافه سى بیتیش ظن اولنیوردی .
بر ماهیت تدریسیه یی جائز اولوب اساسان اقتصادیه به دأثر یكرمی سنه دنبری انتشار ایدن
آئاردن طوتیکزده پارسك مهم جرائد یومیه سنده فاصله لی بر صورتده بر بولان مقالات و مهیج